

DİLEKÇELER AŞAMASI

Prof. Dr. Süha TANRIVER

Doç. Dr. Emel HANAĞASI

©Bu doküman eğitim amacıyla hazırlanmış ve öğrenciye verilmiştir.

İzinsiz çoğaltılması ve satılması halinde gerekli cezaî ve hukukî yollara başvurulacaktır.

DAVANIN TEMEL AŐAMALARI

ÖN İNCELEME

**Davanın
açılması**

**Dilekçelerin
teatısı**

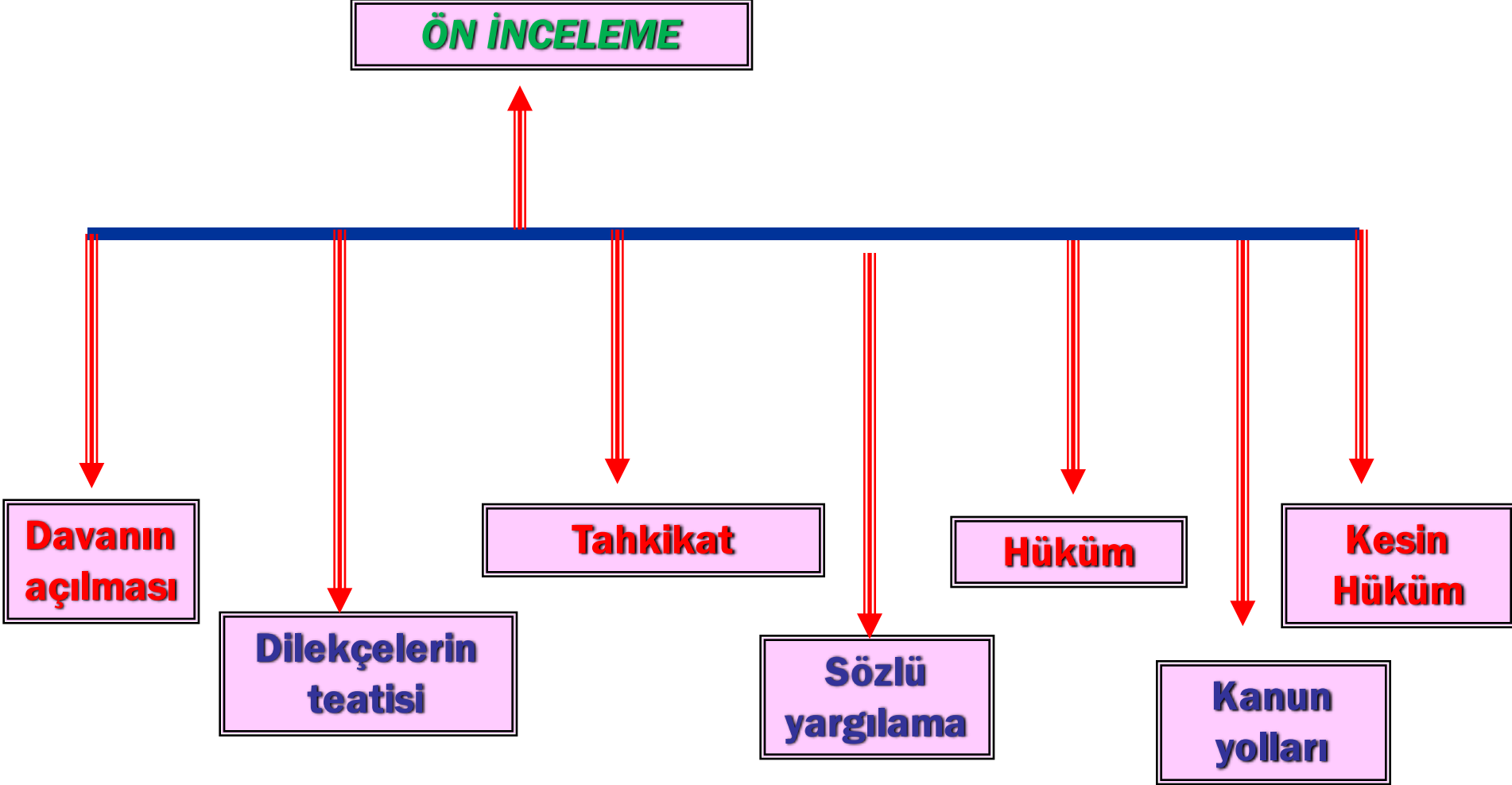
Tahkikat

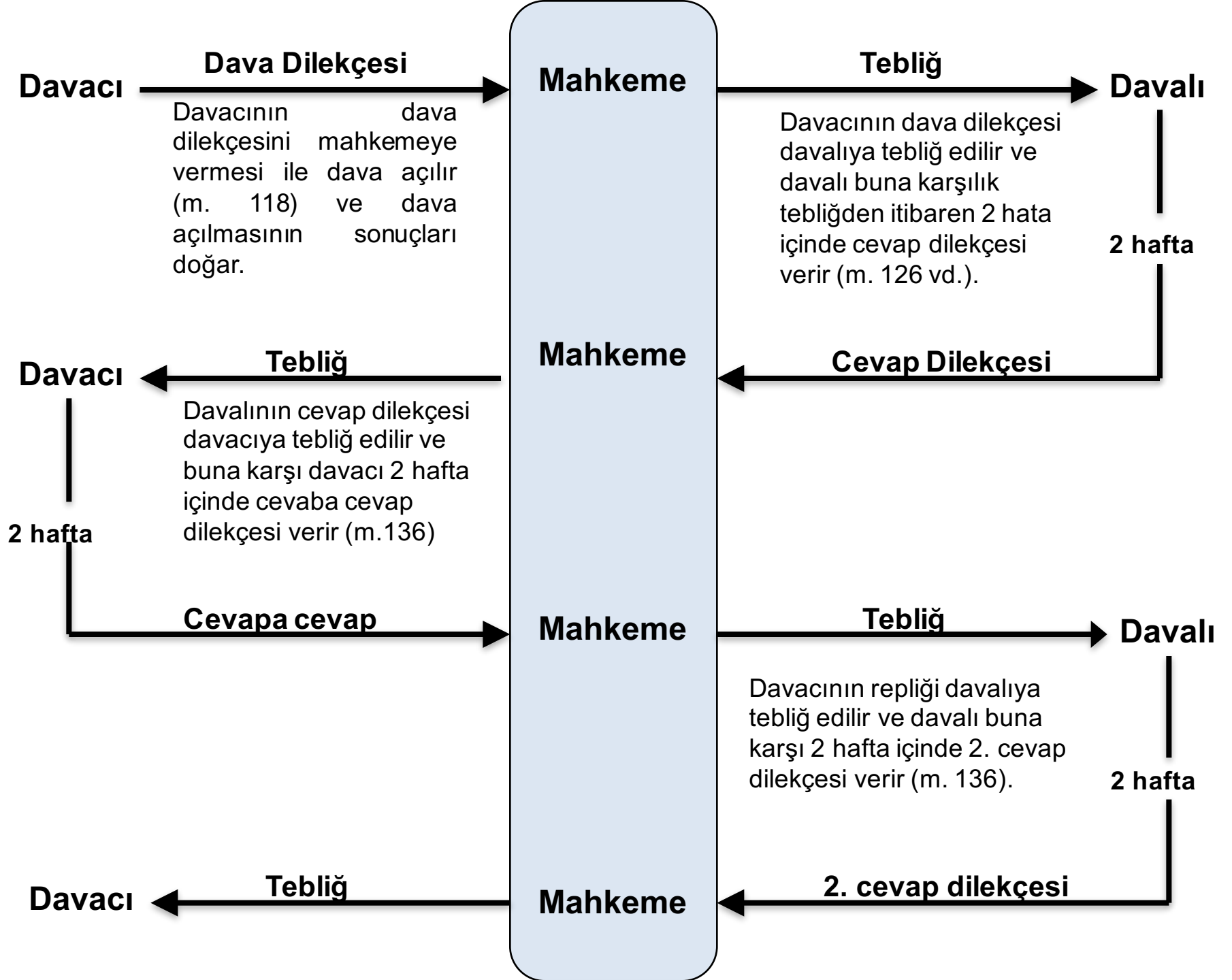
**Sözlü
yargılama**

Hüküm

**Kanun
yolları**

**Kesin
Hüküm**

Dava dilekçesi (m. 119)

Dava dilekçesinde aşağıdaki hususlar bulunur:

a) Mahkemenin adı

b) Davacı ile davalının adı, soyadı ve adresleri

c) Davacının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası

ç) Varsa tarafların kanuni temsilcilerinin ve davacı vekilinin adı, soyadı ve adresleri (bkz. m. 54)

d) Davanın konusu ve malvarlığı haklarına ilişkin davalarda, dava konusunun değeri (bkz. Harçlar K. m. 16)

e) Davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri (bkz. m. 194, m. 141, m. 25, m.31)

f) İddia edilen her bir vakıanın hangi delillerle ispat edileceği (m. 194, 2; m.121, m. 140, m. 145)

g) Dayanılan hukuki sebepler (m. 33)

ğ) Açık bir şekilde talep sonucu (m. 31)

h) Davacının, varsa kanuni temsilcisinin veya vekilinin imzası (bkz. Y. m. 197, 8, 9)

(a), (d), (e), (f) ve (g) bentleri dışında kalan hususların eksik olması hâlinde, hâkim davacıya eksikliği tamamlaması için **bir haftalık kesin süre** verir. Bu süre içinde eksikliğin tamamlanmaması hâlinde **dava açılmamış sayılır.**

DAVA AÇILMASI (m. 118; Y. m. 197)

- Dava, fiziksel ortamda mesai saati, elektronik ortamda ise saat 00:00'a kadar açılabilir.
- Dava dilekçesi, davalı sayısından bir fazla hazırlanarak, **tevzi bürosu, ön büro** veya **tevzi işiyle görevlendirilen yazı işleri personeline** teslim edilir.
- Dava dilekçesi, dava harca tabi ise harç ve gider avansı, harca tabi değilse gider avansı tahsil edildikten sonra tevzi edilir; dosya hangi mahkemeye gönderilmiş ise o mahkemenin esas kaydından numara alır ve sistem tarafından düzenlenen tevzi formunun bir örneği başvuru sahibine verilir.
- Dava, dava dilekçesinin tevzi edilerek kaydedildiği tarihte açılmış sayılır. Herhangi bir nedenle elektronik ortamda işlem yapılamaması hâlinde durum bir tutanakla tespit edilir ve dava, söz konusu tutanağın düzenlendiği tarihte açılmış sayılır.

UYAP ÜZERİNDEN DAVA AÇILMASI (Y. m.197, 8, 9)

- **Gerçek kişiler** UYAP Vatandaş Bilgi Sistemi üzerinden, **tüzel kişi temsilciler** UYAP Kurum Bilgi Sistemi üzerinden dava açabilirler. Dava, dilekçenin ***sisteme kaydedildiği tarihte*** açılmış sayılır. İşlem sonucunda başvuru sahibinin elektronik ortamda erişebileceği bir tevzi formu oluşturulur.
- Bunun için=
 - **Güvenli elektronik imza sahibi olmaları gerekir.**
 - **Davaların yargılama harçları ve gider avansı elektronik ortamda mahkeme veznesinin bağlı olduğu banka hesabına aktarılır.** Bu işlemlerin kredi kartı ve benzeri ödeme araçları ile de yapılması sağlanabilir.
- **Avukatlar da UYAP Avukat Bilgi Sistemi üzerinden güvenli elektronik imza ile dava açılabilir.** Yargılama harçları ve gider avansı davanın açılması esnasında avukat tarafından elektronik ortamda mahkeme veznesi hesabına aktarılır. Ayrıca bu işlemlerin baro kartı veya kredi kartı gibi ödeme araçlarıyla yapılması sağlanabilir. Dava, dilekçenin ***sisteme kaydedildiği tarihte*** açılmış sayılır. İşlem sonucunda başvuru sahibinin elektronik ortamda erişebileceği bir tevzi formu oluşturulur.

Davanın Açılmasının Sonuçları

MADDİ HUKUK BAKIMINDAN SONUÇLARI

1)Dava açılması ile, dava konusu alacak ya da hak için söz konusu olan zamanaşımı *kesilmiş* olur (TBK m. 154, 1-2; TTK m. 750; TMK m. 714; 777, II).

2)Hak düşürücü süreye bağlı davalarda, dava açılması ile hak düşürücü süre korumuş olur.

3)Dava açılması ile, bazı şahısvarlığı hakları malvarlığı hakkına dönüşür.

4)Davanın açılması ve dava dilekçesinin davalıya tebliğ edilmesi ile, davalı mütemmerit olur (TBK m. 117).

5)Davanın açılması ve dava dilekçesinin tebliğ edilmesi ile, davalının iyiniyeti, kötü niyete dönüşür.

USUL HUKUKU BAKIMINDAN SONUÇLARI

1)Mahkemenin davayı inceleme zorunluluğu doğar.

2)Dava şartları davanın açıldığı tarihe göre incelenir.

3)Dava, açıldığı tarihteki duruma göre karara bağlanır.

4)Davanın açılması ile derdestlik ortaya çıkar, yani dava görülmeye başlanır.

5)İhtiyati tedbir ve/veya ihtiyati haciz korunur (m. 397; İİK m. 264.

6)Davayı geri alma yasağı doğar (m. 123; ayrıca karş. m. 150).

TEMİNAT (m. 84 vd.; MÖHUK m. 48 vd.)

- Gösterilecek olan teminatın kapsamı, **yargılama ve takip giderleriyle** sınırlandırılmış; karşı tarafın dava ya da takip nedeniyle uğrayabileceği muhtemel zararlar dâhil edilmemiştir (m. 84, I, c. 1).
- Teminat gösterilecek durumlar=
 - Türkiye’de mutad meskeni olmayan Türk vatandaşının dava açması,
 - *Davacı yanında* davaya müdahil olarak katılması veya *takip yapması*
 - *Davacının daha önceden iflasına karar verilmiş, hakkında konkordato veya uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırma işlemlerinin başlatılmış bulunması; borç ödemedен aciz belgesinin varlığı gibi sebeplerle, ödeme güçlüğü içinde bulunduğu belgelenmesidir* (m. 84, I/a, b).
- Teminat gösterilmesini gerektiren hal ve şartlar davanın görülmesi sırasında ortaya çıkarsa, mahkeme, teminat gösterilmesine karar verebilir (m. 84, II).
- Aktif mecburî dava ve takip arkadaşlığında, teminat göstermeyi gerektiren haller, dava ve takip arkadaşlarının tamamının şahsında gerçekleşmesi halinde, teminat gösterme yükümlülüğü işlerlik kazanır (m. 84, III).

- Davacının adli yardımdan yararlanması; **davacının, yurt içinde istenen teminatı karşılamaya yeterli taşınmaz malının veya aynı teminatla güvence altına alınmış bir alacağının bulunması**; davanın, sırf küçüğün menfaatlerini korumaya yönelik olarak açılmış olması; **ilama bağlı alacak için ilamlı icra takibi yapılmış olması** durumlarında teminat istenemez (m. 85).
- Dava açılması hâlinde yargılama giderlerini, davacı yanında fer'î müdahil sıfatıyla yer alma hâlinde ise müdahale giderlerini karşılayacak olan teminata **mahkemece re'sen** karar verilir (m. 86).
- Bir davada verilecek **teminatın tutarını ve şeklini hâkim serbestçe tayin eder**. Ancak, tarafların teminatın şeklini sözleşmeyle kararlaştırmaları hâlinde, teminat ona göre belirlenir (m. 87). Teminatı gerektiren durum ve koşullarda değişiklik olması hâlinde, hâkim teminatın azaltılması, artırılması, değiştirilmesi ya da kaldırılmasına karar verebilir.
- Hâkim tarafından belirlenen kesin süre içinde teminat gösterilmezse, **dava usulden reddedilir** (m. 88). **Müdahale talebinde bulunan kişi, kesin süre içinde istenen teminatı vermezse, müdahale talebinden vazgeçmiş sayılmasına karar verilir**.
- Teminat gösterilmesini gerektiren sebep ortadan kalktığı takdirde, ilgilinin talebi üzerine mahkeme, **teminatın iadesine** karar verir (m. 89).

DAVAYA CEVAP

SAVUNMA ŐEKLİ

DAVANIN KABUL EDİLMESİ

Davalı, davacının dava açarak yönelttiği talepleri haklı görüyorsa, davayı kısmen veya tamamen kabul edebilir (**m. 308**).

Davanın tamamen kabul edilmesi ile, dava son bulur. Davanın kısmen kabul edilmesiyle, kabul edilmeyen bölüm için davaya devam edilir. Davalı, davanın kabul etmediği bu bölümüne karşı yandaki Őekillerde savunmada bulunabilir.

DAVA DİLEKÇESİ VERİLMEMESİ

Davalının, **davacı tarafından dava dilekçesinde ileri sürülen tüm vakıaları inkâr ettiği kabul edilir (m. 128)**. Bu halde, davalı, sadece davacının dava dilekçesinde bildirdiği vakıaların doğru olmadığını ispat etmeye ve bunun için karşı delil göstermeye yetkilidir. Cevap lâyihası vermeyen davalının, inkârın kapsamı dışında kalan, özellikle davacının ileri sürdüğü vakıalara karşı yeni vakıalar ileri sürmesi veya delil göstermesi, savunmanın genişletilmesi sayılır.

CEVAP DİLEKÇESİ VERİLEREK, DAVA DİLEKÇESİNDEKİ VAKIALARA KARŞI KONULMASI

- 1)Davalı davacının dava dilekçesinde bildirmiş olduğu **vakıaları tamamen veya kısmen inkâr edebilir.**
- 2)Davalı, dava dilekçesinde bildirilmiş olan vakıaları inkâr etmemekle beraber, bu **vakıaların davacının talep sonucunu haklı gösterecek nitelikte olmadığını iddia edebilir.**

Savunma Sebepleri

Maddi Hukuka İlişkin Savunma Sebepleri

İtirazlar

İtirazlar bir hakkın doğumuna engel olan veya sona ermesini gerektiren vakıalardır. Örneğin, geçerli bir sözleşmenin bulunmaması veya borcun ödenmiş olması. Hakim dava dosyası içine giren itirazları kendiliğinden dikkate alır. Kural olarak itirazlar birer vakıa iken, def'iler bir haktır.

Def'iler

Aslında borçlu olunan bir edimin özel bir sebeple yerine getirilmesinden kaçınma hakkıdır. Örneğin, zamanaşımı, ödemezlik def'i. Def'iler taraflarca ileri sürülürse dikkate alınır, hakim dosyadan anlaşılabileceği taraflarca ileri sürülmemişse dikkate alamaz.

Usul Hukukuna İlişkin Savunma Sebepleri

Dava Şartları

Bunlar, davanın esas hakkında inceleme yapılabilmesi ve karar verilebilmesi için varlığı veya yokluğu mutlaka gerekli olan şartlardır. Davalı dava şartlarının bulunmadığına ilişkin itirazları yargılamanın her aşamasında ileri sürebilir ve mahkemece de kendiliğinden gözetilir.

İlk İtirazlar

Bunlar dava engelleri olup, davanın başında, esasa cevap süresi içinde bildirilmezse, bir daha ileri sürülemez. Davanın başında, cevap dilekçesinde bildirilmemiş olan ilk itirazlar, sonradan karşı tarafın muvafakati ile dahi ileri sürülemez.

İLK İTİRAZLAR (m. 116)

1. Kesin yetki kuralının bulunmadığı hâllerde yetki itirazı.
2. Uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesi gerektiği itirazı.

İLK İTİRAZLARIN İLERİ SÜRÜLMESİ VE İNCELENMESİ (m. 117, 137, 138)

İlk itirazların hepsi cevap dilekçesinde ileri sürülmek zorundadır; aksi hâlde dinlenemez.

İlk itirazlar, dava şartlarından sonra incelenir.

İlk itirazlar, ön sorunlar gibi incelenir ve karara bağlanır.

ÖN İNCELEME

Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra ön inceleme yapılır (m. 137). Mahkeme, öncelikle dava şartları ve ilk itirazlar hakkında dosya üzerinden karar verir; gerektiği takdirde kararını vermeden önce, bu konuda tarafları ön inceleme duruşmasında dinleyebilir (m. 138).

Hâkim, ön inceleme duruşmasında, dava şartları ve ilk itirazlar hakkında karar verebilmek için gerekli görürse tarafları dinler (m. 140, I). Daha sonra, tarafların iddia ve savunmaları çerçevesinde, anlaştıkları ve anlaşamadıkları hususları tek tek tespit eder.

CEVAP DİLEKÇESİ

Cevap dilekçesinde aşağıdaki hususlar bulunur:

a) Mahkemenin adı.

b) Davacı ile davalının adı, soyadı ve adresleri; davalı yurt dışında ise açılan dava ile ilgili işlemlere esas olmak üzere yurt içinde göstereceği bir adres.

c) Davalının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası.

ç) Varsa, tarafların kanuni temsilcilerinin ve davacı vekilinin adı, soyadı ve adresleri.

d) Davalının savunmasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri.

e) Savunmanın dayanağı olarak ileri sürülen her bir vakıanın hangi delillerle ispat edileceği.

f) Dayanılan hukuki sebepler.

g) Açık bir şekilde talep sonucu.

ğ) Davalının veya varsa kanuni temsilcisinin yahut vekilinin imzası.

121 inci madde hükmü cevap dilekçesi hakkında da uygulanır.

CEVAP DİLEKÇESİNİN MAHKEMEYE VERİLMESİ (m. 126, m. 127)

- Cevap dilekçesi davacı sayısından bir fazla düzenlenir.
- Harca tâbi değildir; ancak davalı, dilekçenin tebliği için gerekli giderleri ödemelidir.
- **Adli tatilde de cevap dilekçesi verilebilir** (m. 103, 3).
- Yazılı yargılama usulünde cevap süresi, **dava dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren 2 HAFTADIR.**
- *Davanın niteliği gereği, kanunî cevap süresi içinde cevap dilekçesi düzenlenmesi zor ise,* davalı cevap süresinin uzatılmasını isteyebilir. Davalı, bu süre uzatımı talebini, ancak cevap süresi içinde yapabilir. Mahkeme, başvurunun süresinde yapılmış olması kaydıyla, bir defaya mahsus olmak üzere, **1 AYI** geçmemek üzere ek bir süre verebilir. Bu çerçevede, cevap süresi en çok 2 HAFTA + 1 AY olabilir.

CEVAP DİLEKÇESİ VERİLMESİNİN SONUÇLARI

Davalı cevap dilekçesi vermekle, davanın esasına girişmiş olur. Bu nedenle artık ilk itirazda bulunamaz. Cevap dilekçesi vermiş olan davalı, cevap süresi içinde vereceği bir dilekçe ile de ilk itirazda bulunamaz. İlk itirazların daha sonra ileri sürülebilmesi, ne davalının muvafakati ile ne de ıslah yolu ile mümkün değildir

KARŞILIK DAVA (m. 132-m.134)

Davalının aynı mahkemede ve aynı dosyada, kendi hakkının da hüküm altına alınmasını isteyerek davacıya karşı bir dava açmasına karşılık dava denir.

➤ ŞARTLARI=

1)Asıl davanın açılmış ve hâlen görülmekte olması,

2)Karşı davada ileri sürülecek olan talep ile asıl davada ileri sürülen talep arasında takas veya mahsup ilişkisinin bulunması yahut bu davalar arasında bağlantının mevcut olması

Bu şartlar gerçekleşmeden karşı dava açılacak olursa, mahkeme, **talep üzerine yahut resen, karşı davanın asıl davadan ayrılmasına; gerekiyorsa dosyanın görevli mahkemeye gönderilmesine karar verir.**

➤Karşı dava, **cevap dilekçesiyle veya esasa cevap süresi içinde ayrı bir dilekçe verilme suretiyle** açılır. Süresinden sonra karşı dava açılması hâlinde, mahkeme **davaların ayrılmasına karar verir.**

- Karşılık dava asıl dava ile birlikte incelenir, tahkikat birlikte yürütülür.
- Asıl davanın veya karşılık davanın herhangi bir şekilde sona ermesi kural olarak diğerini etkilemez.
- Asıl dava ve karşılık dava hakkında tek bir hüküm verilmesine rağmen, bu iki dava hakkındaki kararlar hükümde ayrı ayrı belirtilir.
- Asıl dava ile karşılık dava, temyiz bakımından birbirinden bağımsız olduğundan, temyiz sınırı her ikisi için ayrı ayrı değerlendirilir ve her biri yalnız başına temyiz edilebilir

TARAFLARIN İKİNCİ DİLEKÇELERİ

(m. 136)

Davacı, cevap dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren iki hafta içinde *cevaba cevap dilekçesi*; davalı da davacının cevabının kendisine tebliğinden itibaren iki hafta içinde *ikinci cevap dilekçesi* verebilir.

Davacının cevaba cevap, davalının da ikinci cevap dilekçesi hakkında, dava ve cevap dilekçelerine ilişkin hükümler, niteliğine aykırı düşmediği sürece kıyasen uygulanır.

İDDİA VE SAVUNMANIN GENİŞLETİLMESİ VEYA DEĞİŞTİRİLMESİ

MADDE 141- (1) Taraflar, *cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe; ön inceleme aşamasında ise ancak karşı tarafın açık muvafakati ile* iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Ön inceleme duruşmasına taraflardan biri mazeretsiz olarak gelmezse, gelen taraf onun muvafakati aranmaksızın iddia veya savunmasını genişletebilir yahut değiştirebilir. **Ön inceleme aşamasının tamamlanmasından sonra iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez.**

(2) İddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi konusunda ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hükümleri saklıdır.

DAVAYI GENİŞLETME VE DEĞİŞTİRME YASAĞI

(m. 141)

1) Talep sonucunu genişletmek ve talep sonucunu deđiőtirmek yasaktır.

2) Dava dilekçesinde gösterilen vakıaların değiştirilmesi veya bu vakıalara yeni bir vakıa eklemesi yasaktır.

İDDİAYI GENİŞLETME VE DEĞİŞTİRME YASAĞININ İSTİSNALARI

- 1. Davalının açık rızası (m. 141, 2)**
- 2. Islah (m. 176)**
- 3. Davalının mazeretsiz olarak ön
inceleme duruşmasına
gelmemesi (m. 141, 1)**

İDDİAYI GENİŞLETME VE DEĞİŞTİRMENİN YASAK OLMADIĞI HALLER

- **Mahkemenin talep edilenden başka bir şeye de hüküm vermesinin caiz olduğu durumlarda davayı genişletme ve değiştirme yasağı uygulanmaz.**
- **Kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda davayı genişletme ve değiştirme yasağı uygulanmaz.**
- **Dava açılmasından sonra doğan vakıaların ileri sürülmesi davayı genişletme ve değiştirme sayılmaz.**
- **Belirsiz alacak davası bakımından kabul edilen özel durum (m. 107)**
- **Tarafta iradi değişiklik (m. 124)**

İDDİAYI GENİŞLETME VE DEĞİŞTİRME SAYILMAYAN HALLER

- Davacının, dava dilekçesinde bildirdiği **hukukî sebepleri genişletmesi veya değiştirmesi**, davayı genişletme ve değiştirme sayılmaz.
- **Talep sonucunun daraltılması**, davayı genişletme ve değiştirme sayılmaz.
- **Ayrı bir dava sebebi oluşturacak nitelikte bulunmayan, mevcut vakianın içeriğine dâhil olan vakıaların ileri sürülmesi**, yeni vakıa ileri sürüldüğü anlamına gelmez. Bu nedenle, bu durum dava sebebinin genişletilmesi sayılmaz.
- Davacının sonradan ileri sürdüğü vakıa, **dava dilekçesinde bildirdiği vakıaların delili niteliğinde ise**, bu halde de dava sebebinin genişletilmesinden söz edilemez; bu durum davayı değiştirme ve genişletme sayılmaz.

SAVUNMAYI GENİŞLETME ve DEĞİŞTİRME SAYILAN HALLER

Bu yasağın kapsamına, savunma olarak ileri sürülen vakıalar ve talep sonucu dâhildir.

1. Vakıalar: Davalı, savunmasını dayandırdığı tüm vakıaları cevap dilekçesinde göstermek zorundadır. Davalının cevap dilekçesinde gösterdiği vakıaları genişletmesi veya değiştirmesi, savunmayı genişletmedir.

2. Def'iler: Davalı cevap dilekçesinde bildirmediği def'ileri sonra ileri sürerse savunmasını genişletmiş olur.

3. İtirazlar: Dava dosyasına girmiş ve dava malzemeleri arasında bulunan itiraz sebeplerinin sonradan ileri sürülmesi yasak olan savunmayı genişletme değildir. Çünkü hâkim, dava dosyasından anlaşılan itiraz sebeplerini kendiliğinden gözetmekle yükümlüdür.

Bununla birlikte, davacının dilekçelerinden anlaşılmayan itiraz sebepleri, davalı tarafından cevap süresi içinde verilmiş olan cevap dilekçesinde bildirilmemiş ise, bu itiraz sebeplerinin sonradan ileri sürülmesi savunmayı genişletme yasağına tâbidir. Çünkü, bu itiraz sebeplerinin sonradan ileri sürülmesi yeni vakıaların bildirilmesi demektir.

SAVUNMAYI GENİŞLETME VE DEĞİŞTİRME YASAĞININ İSTİSNALARI

- 1. Davacının açık rızası (m. 141, 2)**
- 2. İslah (m. 176)**
- 3. Davacının mazeretsiz olarak ön
inceleme duruşmasına gelmemesi
(m. 141, 1)**

SAVUNMAYI GENİŞLETME VE DEĞİŞTİRMENİN YASAK OLMADIĞI HALLER

- Cevap veya ikinci cevap dilekçesinin verilmesinden sonra ortaya çıkan savunma sebeplerinin ileri sürülmesi savunmayı genişletme ve değiştirme sayılmaz.
- **Mahkemenin resen incelemesi gereken hususları, cevap veya ikinci cevap dilekçesinden sonra da, davacının muvafakatine ihtiyaç duymadan ya da ıslah yoluna başvurması gerekmeden ileri sürebilir.**

SAVUNMAYI GENİŞLETME VE DEĞİŞTİRME SAYILMAYAN HALLER

- Davalının, cevap dilekçesinde bildirdiği hukukî sebepleri genişletmesi veya değiştirmesi, davayı genişletme ve değiştirme sayılmaz.
- Davalının mevcut vakıanın içeriğine dâhil olan hususu ileri sürmesi veya açıklaması yeni vakıa ileri sürüldüğü anlamına gelmez.
- Ayrıca mevcut vakıaların delili olan hususların gösterilmesi de yeni vakıa ileri sürülmesi değildir. Ancak, delil ileri sürülürken yeni bir vakıa da ileri sürülüyorsa, bu yasak kapsamında kabul edilecektir.